

Magne Vestøl:

Målrettet og allsidig bruk av internettressurser

Internett er et medium med mangslungen innhold. Den primære utfordringen i undervisningen blir gjerne å sikre en konstruktiv utnyttelse av ressursene, det vil si å hindre at elevene kaster bort tid på nettsteder og kildestoff av liten eller tvilsom faglig verdi. Dette krever en bevisst og målrettet utforming av de læringssekvensene som involverer bruk av nettkilder.

Samtidig rommer mangfoldet av internettressurser også muligheter for kreative tilnærminger. Det er ikke gitt at et forhåndstestet og stramt designet opplegg sikrer det mest interessante kildetilfanget eller de mest spennende innfallsvinklene til disse kildene. Elever bør ikke avskjæres fra muligheten til å overraske medelever og lærere med spennende kildefunn og ditto perspektiver.

For sterk styring av internettbruken gir i tillegg elevene liten mulighet til å utvikle sine ferdigheter i nettnavigasjon og kildevurdering. Idealet for bruk av nettkilder i undervisningen synes derfor å måtte bli en kombinasjon av fasthet og frihet, en vandring i relativt åpne landskap, men med mål som i utgangspunktet er tydelig definert.

Denne artikkelen inneholder noen skisser til læringssekvenser med utgangspunkt i et slikt perspektiv. Balansepunktet mellom målfokus og kreativ frihet vil være noe ulikt plassert i de enkelte skissene. Men samlet sett kan de vedlagte utkastene kanskje peke ut en mulig retning for en konstruktiv bruk av nettkilder i undervisningen.

Den skolemessige erfaringsbakgrunnen for eksemplene er faget Religion og etikk i videregående skole. Skissene har derfor utgangspunkt i læreplanen for dette faget. Men forhåpentligvis har både prinsipene

bak utkastene og den konkrete utformingen overføringsverdi vis a vis KRL-faget.

Generelt om søk etter kilder

Balansen mellom styring og frihet er viktig å tilgodese også i selve søkefasen. Min foretrukne modell er som følger: Elevene får et avgrenset tidsrom til å søke etter stoff til et tema, for eksempel 20 minutter. Resultatet av kildesøket oppsummeres så raskt gruppevis eller i plenum, og lærer og elever vurderer i fellesskap om stoffet som er funnet gir grunnlag for å gå videre i arbeidet med stoffet. Læreren bør så eventuelt supplere med nettadresser som hun har funnet fram til på forhånd.

Når det gjelder søkeredskap anbefales www.kvasir.no for søk etter norske kilder, og www.google.com for norske/internasjonale søk. Vær oppmerksom på mulighetene for skreddersydde søk (velg alternativet «avansert søk»). Vær også oppmerksom på at Kvasir har et eget register over norske religions- og livssynsider: www.kvasir.no/c/rel/. Et tilsvarende internasjonalt register finnes på Yahoo: dir.yahoo.com (velg «Society & Culture», deretter «Religion and Spirituality» og endelig «Religious Faiths and Practices»).

Skisse 1: Kirkerommet og andre hellige rom

Utgangspunktet for denne læringsskissen er ønsket om å integrere to elementer i framstillingen av kristendommen, nemlig sentrale trosforestillinger og estetiske uttrykk gjennom arkitektur og kunst. Dette skjer gjennom en vandring i et kirkerom. I forlengelsen av dette foreslås det vandringer i andre religiøse rom som utgangspunkt for refleksjon om forskjeller mellom ulike religioner.

I utgangspunktet er dette lagt opp som en tydelig målstyrt læringssekvens. Kirkevandringen foregår på nettadressen: www.religion.no/kirker/skien/ og aktiveres gjennom menyvalget «guidet/selvguidet tur». Ved hjelp av den interaktive kartskissen sendes elevene ut på oppdagerferd i kirkerommet med en eller flere av følgende oppgaver som målstyring:

- Velg ut de tre–fem viktigste elementene i kirkebygget/kirkerommet vurdert med utgangspunkt i det kirkesamfunnet som bygget/rommet tilhører.
- Velg ut de tre–fem mest sentrale felles-kristne symbolene i bygget/rommet.
- Gjør eventuelt et estetisk begrunnet utvalg av arkitektur/kunst/utsmykning

På denne måten kan estetikk og trosforestillinger knyttes sammen i en opplevelses- og refleksjonsprosess. I forlengelsen av dette kan andre kirkesamfunns eller religioners bygninger besøkes, i den grad de er gjort tilgjengelige på nettet. La for eksempel elevene avlegge besøk i en svensk moske: www.algo-net.se/~ulwur/upsala/. De følger linken under bildet og tar seg videre innover i bygget ved å klikke på interaktive felt i bildene som kommer opp. Sammenligningen mellom kirkerom og moske kan bli utgangspunkt for fruktbare refleksjoner. Samtidig åpner det for spørsmål omkring mangfoldet i arkitektoniske og kunstneriske utsmykninger. Etter den sterkt målrettede åpningsfasen kan man nå gi et større frirom. Elevene kan lete på nettet (eller i bibliotek og nærmiljø) etter alternative utforminger av kirkerom, moskeer, synagoger og templer, og på den måten utvide forståelsen av de ulike trosretningene.

Skisse 2: Religions- og livssynsamfunns selvpresentasjon

Nettet har en rik flora av religiøse selvpresentasjoner og salgsframstøt. Mangfoldet av tradisjonelle religioner og nyreligioner gir gode muligheter for kreative innfallsvinkler, og ditto muligheter for ørkesløst tidssløseri.

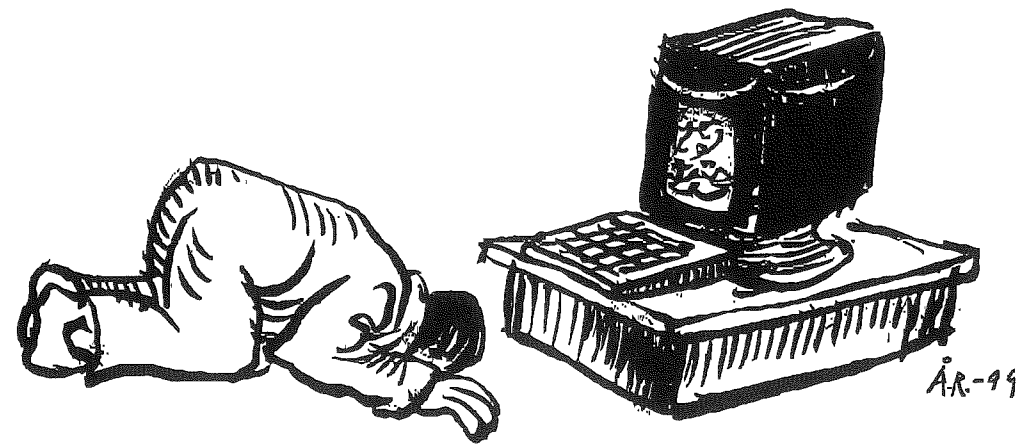
Egne erfaringer med miniprojekter av typen «Presenter en nyreligiøs bevegelse» er til dels lite oppløftende. Mangfoldet på nettet kan gi en falsk frihetsfølelse som i virkeligheten får mer karakter av hjelpeløshet og faglig ufrihet. Et tydelig målfokus vil kunne være avgjørende for at elever ender opp med noe mer enn ubearbeidd egenpropaganda fra en mer eller mindre tilfeldig valgt nettkilde. Jeg lister opp noen mulige strategier for å gi arbeidet fokus og retning:

- Vurdering av et samfunns egenpresentasjon på et nettsted sammenlignet med framstillingen i læreboken. Er det ulikt tilfang av opplysninger? Er tyngdepunktet i framstillingen det samme? Tilfører nettstedet nye dimensjoner i form av visuelt/auditivt materiale? Er det viktige sider som ikke blir formidlet i nettpresentasjonen?
- Vurdering av ulike nettsteder i innbyrdes sammenligning. For eksempel:
- Nettsted til tradisjonell religion sammenlignet med nettsted til nyreligiøs bevegelse.
- Nettsted til tradisjonelt kirkesamfunn sammenlignet med nettsted til nytt og ekspansivt kirkesamfunn.
- Nettsted til religion sammenlignet med nettsted til sekulært livssynssamfunn.

I slike sammenligninger kan man for eksempel konsentrere seg om en vurdering av nettstedenes formidlings- og påvirkningskraft. Hvilket nettsted har størst (eller minst) overtalelseevne? For at dette skal ende opp i noe mer enn utflytende synsing, kan følgende punkter brukes som sjekklister og eventuelt som nøkkel til fordeling av arbeidsoppgaver:

- Faktamessig overtalelseevne: utvalg av informasjon, sannhetsgehalt
- Språklig overtalelseevne: språkets tilgjengelighet, formuleringskunst
- Visuell overtalelseevne: billedbruk, fargebruk, redigering

I en oppsummerende drøfting vil det være

viktig å vurdere hvilke av disse aspektene som skal veie tyngst. I tillegg er det interessant å vurdere den indre konsistensen i presentasjonen, graden av samsvar mellom budskap og presentasjonsform.

Skisse 3: Nettdebatt – saklighet, usaklighet og dialog

Gode debatter og diskusjoner på nettet synes ofte å være en mangelvare. Samtidig kan debattfora gi mulighet for å utforske ulike sjangrer og roller i grenselandet mellom konstruktiv dialog og det man må kunne kalle destruktiv «antidialog». I et slikt spenningsfelt kan også usaklige innlegg være nyttige eksempler i en bevisstgjøringsprosess.

Et studium av debattkultur og mangel på sådan kan for eksempel ta utgangspunkt i et utvalg av innlegg fra Sols debattforum www.sol.no/diskuter/. Nedenfor er gjengitt et par karakteristiske utdrag fra en slik debatt under kategorien «Religion» og underkategorien «New Age». Innfører Åge M. Åleskjær (formodentlig den ikke helt ukjente leder for Oslo Kristne Senter?) hevder at nyreligiøsiteten representerer okkulte og demoniske krefter som står i fundamental motsetning til den frelsende kraften man møter Bibelens beretninger om Jesus. Innlegget bærer den karakteristiske tittelen «Nyreligiøse retninger er ikke veien til Himmelen».

Åleskjær får svar på tiltale, blant annet fra pseudonymet «pingus» alias «Morten (en Eckist)» og fra «Crazyeddy». Den førstnevnte oppfordrer, med atskillig lunhet, Åleskjær til å la folk få velge selv ettersom ingen religion besitter hele sannheten:

«De store religioner har en tendens til å si at VÅR VEI er den eneste. Jeg husker en kristen som forsøkte å overbevise en Eckist om at kristendommen var «best». Til slutt sa den opphissede Kristne mannen: Min Gud er størst. Til dette lo Eckisten og sa: Ja så menn. Din Gud er størst fordi dine behov er større. ... Mennesker med ditt syn vil for alltid være litt lik Robert Stoltenbergs figur Narvestad i Tertitten borettslag, litt navlebesuende, synes jeg. Umulig å se litt andre veier, fordi det da vil undergrave ditt syn på Bibelen, og da det er en stor del av ditt liv, så vil jeg heller ikke prøve på det. Bortkastet energi. Men jeg tror nok at det er like mye bortkastet energi fra din side, og fortelle folk på andre veier til Gud at de tar feil, for på den måten viser du hva slags syn DU som KRISTEN har på Gud og menneskers valgfrihet. Gud er ikke trangsynt. Det er vi mennesker som ikke er vidsynte nok. Kos deg i vårsola, og fryd deg over Guds skapelse du Åge. Jeg prøver iallefall det.»

Fra Moses til Marley

I forrige nummer av Religion og Livssyn ble det i en bokmelding skrevet litt om det melderer kalte *den gode håndboka* for lærere, altså en bok som bidrar til konsentrert og rimelig oppdatert kunnskap for en lærer i sitt fag. Altså både til repetisjon og fornyelse. Robert Kvalvaags bok om Det gamle testamente *Fra Moses til Marley* er en slik bok. Den er innholdsrik og spennende og ikke minst en passe omfattende. Bokas siktemål er studenter ved høyskolenes lærerutdanning («lærerskolen»), men nettopp det gjør at boka egner seg så godt som håndbok for lærere i vanlig trakt. Bokas undertittel er Det gamle testaments teologi og virkningshistorie, så boka behandler varierte temaer innen feltet Det gamle testamente. Først kommer stoff om tekstene og deres litterære og historiske innhold: «Den store Bibelfortellingen» (kap. 1), videre om tekstene, kanon, historie, dernest følger en avdeling med med såkalt bibelteologi – om gudsbegrepet i tekstene, menneskesynet og etikken. Videre ser han på Det gamle testamente fra en religionsvitenskapelig/fenomenologisk synsvinkel, og endelig er det kapitler med tekstgjennomgang på et nivå som i rimelige doser kan passe rett inn i videregående skoles behov. Gjennom boka er det i det hele tatt en vifte av temaer som stadig dukker når en holder på

med denne biten – enten i kontekst jødedommen eller kristendommen: forholdet mellom Jesus og GT, dødehavsrullene, gt-lig kanondannelse, er Abraham en historisk person, billedforbudet, de apokryfe skriftene, med mer. Gjennomgangen av skriftene gir også svar på mangt som elevene kan undres over.

Det gamle testaments virkningshistorie dekkes ved en rekke eksempler, særlig fra musikkens verden, både den klassiske og den moderne, dessuten også noe fra billedkunst og litteratur. Hvordan islam har tatt opp stoff fra GT er også beskrevet.

Selvfølgelig er det ting en kunne savne, for eksempel er (nesten)ofringen av Isak bare nevnt i forbifarten. Til dette finnes det både teologi og virkningshistorie som kunne vært behandlet grundigere, kanskje særlig med tanke på den aktuelle interesse for Kierkegaard.. Uansett er det liten tvil om at dette er en svært så lettlest og moderne bok om GT som religionslærere og KRL-lærere vil ha stor glede av som bakgrunnslesning for undervisningen, det vil for øvrig sikkert også elever som jobber i prosjekt eller med presentasjonsarbeider.

Robert W.Kvalvaag: Fra Moses til Marley, Det gamle testamentets teologi og virkningshistorie. Fagbokforlaget 2003. 222 sider, kr. 298.

bm

Kommentaren fra «Crazyeddy» er preget av mindre sofistikerte virkemidler:

«Syke mennesket, jeg sier. Ohhh syke mennesket. Hvorfor er du så syk? Hvorfor er du så syk? Du dummer deg ut sånn som du er! ... Du er hjernemanipulert av kristne til å tro dette, det er bare noe

bullshit de har funnet på for å hindre folk til å skifte religion. ... Jeg hater kristendommen mer og mer for idioter som deg og Åge som tror dette. Kan ikke du bare slutte? MED EN GANG!!! Nok er nok. Hvorfor begynner dere å rakke ned på folk som mediterer også da? Har dere

Ny bok om nyreligiøsitet

På Fagbokforlaget har Robert Kvalvaag utgitt en bok om aktuell nyreligiøsitet: *Det guddommelige jeg*. Med undertittel: *Nyreligiøsitet og religiøse strømninger i moderne ungdomskultur*. Som undertittelen antyder boka delt i to: Først gir den en innføring i nyreligiøsitet. Etter en generell innledning inndeler han retningene i fem grupper:

New Age/Alternativt Nettverk
Nyreligiøse Gurubevegelser
Okkulte strømninger
Teosofi og antroposofi
Den alternative Jesus

Inndelingen virker fornuftig – først New Age som en generell strømning, deretter den noe mer eller mindre organiserte religiøsiteten knyttet til guruer. Videre de to strømningene som i norsk sammenheng ikke er så nye – okkultisme og teosofi/antroposofi. At Jesus i alternativt lys får et eget avsnitt, virker også rimelig ut fra de siste års interesse for nytestamentlige apokryfer.

Den andre delen av boka tar opp religiøse motiver i ungdomskulturen med tre kapitler: Først Fra generasjon X til XTC-generasjonen, konkret da for eksempel om religion og rus, religion og rock, rap og hiphop-kultur, house – rave og teknokultur. Det andre kapitlet tar for seg mytologier ved inngangen til nytt årtusen

med blick på Harry Potter og Ringenes Herre. Endelig et kapittel som tar opp ungdomsreligiøsitet i lys av de nye trendene.

De ulike retningene legges fram på en vennligsinnet måte, ingen panikkreaksjoner om en verden som skulle være i ferd med å gå av hengslene, kort sagt saklig og sindig fremstilt. Det forekommer noen «ekskurs» gjennom boka der Kvalvaag foretar korte sammenligninger, for eksempel «ekskurs III»: *Inkarnasjonen i hinduisme og kristendom* – i samme saklige tone som resten av stoffet.

Boka har – som den andre boka Kvalvaag, se ovenfor, karakter av å være en grei håndbok for læreren før undervisning, eventuelt viderelesning for spesielt interesserte elever. Den er på snau 150 sider og pretenderer ikke å være uttømmende, men gir god oversikt på nivået over lærebøkene i videregående skole. Det mest spennende er utvilsomt den siste delen som tar opp helt aktuelle kulturelementer av typen Harry Potter. Det er ikke minst denne delen som gjør at det også er all grunn til å kjøpe denne boka selv pluss at den bør tilhøre ethvert lærer- og elevbibliotek!

Robert Kvalvaag: Det guddommelige jeg. Nyreligiøse strømninger i moderne ungdomskultur. Fagbokforlaget 2003. 148 sider, kr. 249.

bm

ikke synket dypt nok? Husk at Jesus så alle som like, han hjalp jo den romern også. Du er ikke bare en skam til kristendommen, men til hele menneskeheten. Og når en er en skam til noe så fucka som menneskeheten så er det ille! Slutt å legge ut ting fra bibelen som støtter deg i dette, for det er ting fra bibelen som sier imot deg om dette også, men de legger du ikke ut. Og en gang til: SLUTT Å LEGGE DET DRITTEN HER OVERALT HVOR DET IKKE HØRER HJEMMET!»

Fokus i en læringssekvens med utgangspunkt i slike tekster vil være hva det er ved innhold og språkform i innleggene som fremmer eller hemmer en dialog. Her vil både utvalg av fakta, argumentasjon og språkføring være av betydning. Etter en analytisk fase kan man gjerne fortsette med å la elevene skrive sine egne kommentarer eller svar til en av debattantene og drøfte mulige kommunikasjonseffekter av eget tekstforslag med medelever. Om ønskelig kan man i klassen poste utvalgte innlegg i

Religionslærerforeningen i Norge

**Medlemsskap kan tegnes ved
å betale kontingent:**

kr. 250,- for enkeltmedlemmer

kr. 250,- for skoler og andre institusjoner

Postgiro: 7877 08 63243

Innmeldingsadresse:

Religionslærerforeningen

i Norge v/Gunnar Holth

Levrebakken 27, 1352 Kolsås

Telefon: 67 13 45 35

E-post: gunengel@online.no

debattforumet på nettet for å teste ut eventuelle reaksjoner, og så igjen drøfte hvorvidt innleggene har fremmet eller hemmet en dialogisk kommunikasjon. Dette forutsetter at debattforumet er aktivt, slik at eventuelle innlegg blir lest og reagert på.

På denne måten vil det være mulig å ta opp til drøfting også eksempler på ganske usminkede «magereaksjoner», som til vanlig neppe kommer fram i debatter i klasserommet. Disse sjangerformene fanger opp sider ved moralske holdninger og handlinger som ofte blir noe usynliggjort i det modell- og prinsippfokusert som til dels preger etikkundervisningen i faget.

En annen og mer eksperimentell ide er utviklet i en forsøksklasse i fremmedspråk. Her deltar elevene med innlegg i et debattforum i et passordbeskyttet nettbasert klasserom. Etter en hemmelig avtale med læreren bryter kollegaer inn i rommet og poster provoserende innlegg under dekknavn for å trigge debatten. Anvendt innenfor faget Religion og etikk kan man tenke seg representanter for ulike ideologier, livssyn og religiøse retninger som melder seg på en slik måte, og tvinger elevene til å gjennomtenke både innhold og form i egne svar. Et par slike debattsekvenser på ulike premisser kunne være nok til at elevene fikk oppleve både dialogen og antidialogen i praksis.

Nettbruk og tilgjengelighet

De foregående skissene er eksempler på hvordan bruk av internett kan aktivere ulike kombinasjoner av kreativitet og faglighet. Et gjennomgående problem ved mange skoler er imidlertid tilgangen på maskinvare. Økonomi- og språkfag har gjerne forkjørsrett til det som finnes av ressurser. Skal internett utnyttes i et fag som Religion og etikk, må man i tillegg til faglig og metodisk kreativitet også utøve en ikke liten organisatorisk oppfinnsomhet. I nødsfall kan nettkilder skrives ut og distribueres som papirkopier. Det kan også være aktuelt å la internettkilder inngå som del av et bredere kildetilfang, slik at de som har mulighet til det, utnytter hjemmemaskiner, biblioteksmaskiner og lignende, mens andre elever oppsøker trykte kilder og gjerne også mulige muntlige informanter. Man kan også med fordel blinke ut et tema eller to i faget man mener egner seg særlig for nettbruk, og så forhandle fram løsninger i skolens årsplanlegging som kan sikre tilstrekkelig tilgang innenfor disse utvalgte læringssekvensene.

**Jon Magne Vestøl, stipendiat ved
ILS, UiO. Medredaktør for nett-
stedet www.religion.no**

**E-postadresse:
jomagnev@online.no**